Haridus- ja
Teadusministeerium

Eesti keele
arengukava 2021–2035

Foto: Sven Zacek

Sisukord

3 Sissejuhatus

5 Praeguse olukorra kirjeldus ja valdkonna arenguvajadused

6 Arengukava strateegiline raamistik

7 Üldeesmärk, strateegilised eesmärgid ja tegevussuunad

- 1. Eesti keele staatus ja maine
  - **Tegevussuunad**
- 2. Keele uurimine ja taristu
  - **Tegevussuunad**
- 3. Õpe
  - **Tegevussuunad**

12 Mõõdikud

13 Arengukava mõjude hindamine

16 Arengukava koostamise protsess ja kaasamine

16 Juhtimine, rakendamine ja aruandlus

17 Arengukava maksumuse prognoos

Sissejuhatus

Eesti keele arengukava seab Eesti keelepoliitilised eesmärgid ja arengusuunad aastateks 2021–2035. Arengukava lähtub põhiseaduse üldistest väärtustest ning eesmärgist tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade. Nimetatud põhiseaduslik eesmärk on kogu Eesti keelepoliitika ülim siht. Sellel sihil liigutakse kooskõlas teiste Eesti riiklike poliitikavaldkondadega, arvestades põhiseaduse muude väärtuste ja rahvusvahelise õiguse põhimõtetega.
Arengukava on jätkuks järgmistele keelepoliitilistele dokumentidele: eesti keele arendamise strateegia (2004–2010), eesti keele arengukava 2011–2017 (2020) ja Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2015 (2017).
Arengukava üldeesmärk on tagada eesti keele elujõud ja toimimine Eesti Vabariigis esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus ja võimalus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuri- ja inforuumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.

Üldeesmärgi saavutamiseks on arengukava eesmärgid kavandatud kolmes alamvaldkonnas, kus on sõnastatud keelevaldkonna strateegilised eesmärgid:

1. Eesti keele staatus ja maine. Strateegiline eesmärk: eesti keele staatus on kindel ja maine on hea.
2. Keele uurimine ja taristu[1] . Strateegiline eesmärk: eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult.
3. Õpe. Strateegiline eesmärk: kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.

Eesti keele ja eestluse arendamise, säilitamise ja kaitsmise kõrval sõnastab arengukava ka eesti keele kui teise keele ja võõrkeelte õppe, hindamise ja oskusega seotud prioriteedid ja eesmärgid aastateks 2021–2035. Eesti keele arengukava on arengudokument, mis hõlmab riigi eelarvestrateegia tulemusvaldkonda „Eesti keel ja eestlus“.

Arengukava koostamisel on lähtutud põhiseadusest, keeleseadusest, keelevaldkonna ja keelevaldkonnaga seotud strateegilistest dokumentidest, uuringutest, analüüsidest, seiretest ja audititest[2]. Arengukava aluseks on ka riiklik pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“, mille strateegilist üldsihti „Demokraatlik ja turvaline riik, kus säilib ja areneb eesti rahvas, keel ja kultuur“ arengukava täielikult toetab, kuna eesti keele ja kultuuri säilimine on arengukava keskne eesmärk.

Arengukava arvestab pikaajalises arengustrateegias „Eesti 2035“ esile toodud arenguvajadustega ning toetab pikaajalises arengustrateegias „Eesti 2035“ seatud strateegilisi sihte: a) „Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed“ – hea keeleoskus on harituse märk ja see võimaldab inimestel ühiskonnas tegusalt toimida; b) „Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud“ – ühiskonna hoolivust, koostöömeelt ja avatust aitavad parandada arengukava sihid, mis käsitlevad muu ema- ja kodukeelega inimeste keelelist lõimimist ja selle kaudu kõigile elanikele võrdsete võimaluste andmist osalemaks majandus- ja kultuurielus; c) „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ – arengukava

Foto: Aivo Kallas

toetab Eesti majanduslikku edenemist keelelise arengu kaudu (nii keeleoskuse kui ka keeletehnoloogia vallas); d) „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ – Eestis valitsev turvaline keskkond ja eestikeelne teaberuum soosivad eestlaste naasmist kodumaale, samuti arvestab arengukava keeleliste erivajadustega inimeste ja nende hakkamasaamisega; e) „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ – Eesti uuendusmeelsust ja inimesekeskust kajastavad arengukava sihid keeletehnoloogia, nüüdisaegse terminoloogia jms alal.

Eesti haridust puudutavad eesmärgid ja tegevussuunad perioodiks 2021–2035 seatakse haridusvaldkonna arengukavas (eelnõu), mis käsitleb hariduse kättesaadavust, sujuvat liikumist haridustasemete ja -liikide vahel, õppijast lähtuvat õpet, õpetajate järelkasvu ning ühiskonna ja tööturu vajadustele vastavaid õppevõimalusi. Paljud eesti keele arengukava 2021–2035 teemad on otseselt seotud haridusvaldkonnaga ning sageli teenivad mõlemad arengukavad samu eesmärke, eriti seoses eesti keele ja eestikeelse õppega. Nii leiab kolmanda strateegilise eesmärgi saavutamiseks kavandatud tegevusi ka haridusvaldkonna arengukavast, kus võetakse üheks sihiks välja töötada eestikeelse hariduse arendamise plaan. Keelevaldkonna arengukava lisab oma tegevused, mis annavad panuse eesti keele elujõu tugevdamisse, kasutatavuse suurendamisse ja õppe tõhustamisse. Eesti keele arengukava eesmärk keeleõppes on parandada keeleõppe tõhusust ja kvaliteeti ning toetada keele ja kirjanduse õpetajaid. Et iga aine õpetaja on ühtlasi keeleõpetaja, toetatakse kõikide ainete õpetajate keelealast (täiendus)koolitust. Täpsem ülevaade arengukavade ühisosast antakse lisas 2.

Eesti keele arengukava hõlmab kõigi ministeeriumide ja valitsusasutuste keelepoliitilisi ülesandeid nende valitsemisalas: hariduses, teaduses, kultuuris, juriidikas, riigikaitses, ettevõtluses, innovatsioonis jt valdkondades. Seega on arengukava eesmärkide täitmisel ühisosa Haridus- ja Teadusministeeriumil ning Kultuuriministeeriumil, Sotsiaalministeeriumil, Justiitsministeeriumil, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil, Siseministeeriumil jt ministeeriumidel. (Seosed olulisemate Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste poliitikate ning teiste valdkondade arengukavadega on esitatud lisas 2).

Arengukava elluviimist juhib Haridus- ja Teadusministeerium arengukava juhtkomisjoni kaudu, kuhu kuuluvad keelevaldkonnaga seotud ministeeriumide, sh Rahandusministeeriumi, Riigikantselei ja Eesti keelenõukogu esindajad. Juhtkomisjon teeb otsused koostöös Eesti keelenõukoguga.

Foto: Tõnu Tunnel

Praeguse olukorra kirjeldus ja valdkonna arenguvajadused

Eesti keelevaldkonna praegust olukorda ja peamisi arenguvajadusi on käsitletud kolmes alamvaldkonnas, milleks on 1) eesti keele staatus ja maine, 2) keele uurimine ja taristu ning 3) õpe. Keelevaldkonna olukorra ja arenguvajaduste käsitlemisel on tuginetud aastatel 2015–2019 avaldatud uurimustes, analüüsides ja aruannetes esitatud hinnangutele, järeldustele ja soovitustele.

Eesti keele staatuse ja maine alamvaldkonna tugevused on eesti keele kui riigikeele staatusest tulenev kindel positsioon ning Euroopa Liidu ametliku keele eelised. Peamise kitsaskohana saab esile tuua, et üleilmne keelelise mitmekesisuse vähenemine mõjutab eesti keele kasutamist ja on valdkondi (nt IT, kõrgharidus, teadus, aga ka teenindussektor), kus eesti keele kasutamine on vähenenud nii rahvusvahelise koostöö kui ka välistööjõu suurenenud osakaalu tõttu. Et tugevdada eesti keele staatust ja mainet, tuleb pidevalt jälgida keelevaldkonna õigusaktide ajakohasust, populariseerida ja soodustada eesti keele kasutamist, õppimist ja uurimist ning tähtsustada eesti keelt identiteedi kandjana.

Keele uurimise ja taristu alamvaldkonna tugevused on Eesti keeleteaduse ja keeletehnoloogia kõrge rahvusvaheline tase, enamiku keeleressursside[3] (nt sõnastikud, andmebaasid, korpused) ja keeletehnoloogiliste rakenduste (nt kõnesüntees, kõnetuvastus ja masintõlge) kättesaadavus ja suur kasutajaskond. Kitsaskohad on keskse ja koordineeritud terminiarenduse ebapiisavus, keeletehnoloogia, terminiõpetuse ja terminitöö arenguks ning sõnastike koostamiseks vajalike korpuste ebaühtlane kvaliteet, vähesus või puudumine. Et hoida Eesti keeleteaduse ja keeletehnoloogia kõrget taset ning keeletaristu innovaatilisust, kättesaadavust ja mitmekesisust, tuleb toetada keeletehnoloogia põhifunktsioonide arendamist ja keeleressursside loomist[4] ning keeleteaduse ja terminoloogia edasist arengut.

Nii eesti keele kui ka võõrkeelte õppe tugevus väljendub järgmises: emakeelsete õppijate eesti keele oskus vastab ühiskonna vajadustele, on loodud võimalused võõrkeelte õppimiseks, eesti keele õpetamiseks ja õppimiseks on loodud õppevara, sh e-õppevara, eesti keelt ja kultuuri saab õppida nii välismaa kõrgkoolides, üldhariduskoolides, huvikoolides kui ka lasteaedades. Peamine kitsaskoht on hariduskeele küsimused kõigil haridustasemetel, sh erineva kodukeelega laste eraldi õpetamine põhihariduse tasemel, kõrghariduse ingliskeelestumine[5], täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe kvaliteedi ja pakkumise küsimused[6,7]. Et kõik Eesti elanikud ja välismaal elavad eestlased valdaksid eesti keelt ja väärtustaksid teiste keelte oskust, tuleb tõhustada ja laiendada eesti keele õpet nii Eestis kui ka välismaal, piisaval hulgal välja õpetada eesti keele õpetajaid, luua (e-)õppevahendeid ja -keskkondi, toetada keeleõpetajate täienduskoolitust ning soodustada eri võõrkeelte õppimist Eesti haridussüsteemis.

Praeguse olukorra ja arenguvajaduste põhjalikum käsitlus on esitatud lisas 1.

1 Keele uurimise ja keeletaristu all käsitatakse keelekorraldust ja -hoolet, oskuskeelt, sõnavara- ja terminitööd ning keeletehnoloogiat.
2 Dokumentide loetelu on arengukava lisas 2.
3 Uuringu aruanne „LT Observatory – Observatory for LR and MT in Europe" (2016). [link]
4 ELRC ülevaade „Sustainable Language Data Sharing to Support Language Equality in Multilingual Europe" (2019). [link]
5 Uuring „Eesti keeleseisund" (2017). [link]
6 Kontrollaruanne „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine" (2019). [link]
7 Rakendusuuring „Eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanute eesti keele õpe lõimumis- ja tööhõivepoliitikas: kvaliteet, mõju ja korraldus" (2018). [link]

Arengukava strateegiline raamistik

Arengukava väljatöötamise ja elluviimise jaoks on olulised järgmised rahvusvahelised ja riiklikud dokumendid:

- Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärgid[8];
- ÜRO säästva arengu eesmärgid[9] ja strateegia „Säästev Eesti 21“ eesmärgid;
- Euroopa Liidu ühtne visioon Euroopa haridusruumist;
- Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine;
- riiklik pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“;
- haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 (eelnõu);
- Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2035 (eelnõu);
- kultuuripoliitika põhialused aastani 2030 (koostamisel);
- rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava aastani 2030 (koostamisel);
- noortevaldkonna arengukava 2021 - 2035 (eelnõu);
- heaolu arengukava 2016 - 2023;
- riigikaitse arengukava 2017 - 2026;
- välispoliitika arengukava aastani 2030 (koostamisel);
- siseturvalisuse arengukava aastani 2030 (eelnõu);
- digiriigi ja küberturvalisuse arengukava 2025 (koostamisel).

Arengukavaga seotud strateegiliste dokumentide täpsem ülevaade on esitatud arengukava lisas 2.

8 Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet. [link]
9 Säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. [link]

Üldeesmärk, strateegilised eesmärgid ja tegevussuunad

Üldeesmärk: tagada eesti keele elujõud ja toimimine Eesti Vabariigis esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus ja võimalus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuri- ja inforuumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.

Strateegiline eesmärk 1
Eesti keele staatus on kindel ja maine on hea

- Staatus
- Maine ja keelehoiakud

Strateegiline eesmärk 2:
Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult

- Keeletehnoloogia
- Oskussõnavara
- Eestikeelsed teadustekstid
- Korpused, sõnastikud, keeleteadus

Strateegiline eesmärk 3:
Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust

- Eestikeelne kooliharidus
- Emakeeleõpetus
- Kõrghariduse keelsus
- Eesti keel teise keelena
- Võõrkeeleõpe

Strateegiline eesmärk 1. Eesti keele staatus ja maine

Eesti keele staatus on kindel ja maine on hea.

Staatus – eesti keele staatus riigikeelena on tagatud põhiseaduse, keeleseaduse ning muude keeleoskust ja keelekasutust reguleerivate õigusaktidega. Hea ja selge eesti keele kasutamine riigivalitsemises ja asjaajamises, hariduses ja ettevõtluses, avalikus teabes, teeninduses ning muudes olulistes valdkondades kindlustab eestikeelse ühiskonna kestlikkuse. Tagatud on nii üksikisikute kui ka kollektiivsed keeleõigused ja keelealaste õigusaktide järelevalve.
Maine ja keelehoiakud – Eesti elanikud peavad eesti keelt tähtsaks ja kasulikuks, eesti keele maine on hea nii eestlaste kui ka teiste rahvuste hulgas. Eesti keel on eesti rahvuse jätkusuutliku arengu aluseid ning ühtse väärtusruumi, ühtekuuluvustunde ja ühiskonna sidususe looja. Eesti keelt väärtustatakse kui eesti kultuuri keset ja kultuuriloome keelt, seda eelistatakse ka mitteformaalses suhtluses, sh virtuaalmaailmas. Eesti keele oskus annab paremad võimalused eneseteostuseks ja majanduslikuks eduks.

Tegevussuunad

1.1. Seaduste ja mainekujundusega tagatakse eesti keele toimimine, elujõud ja staatus kõigis ühiskonnaelu valdkondades:

1.2. Soodustatakse eesti keele kasutamist kodukeelena, et eestikeelsete vanematega peredes säiliks eesti keel kodukeelena, selleks töötatakse välja lapse keelelist arengut toetavaid soovitusi.

1.3. Eestikeelse kirjanduse lugemist ja tekstiloomet soositakse ja arendatakse kõikidel haridustasemetel ja õpikeskkondades.

1.4. Väärtustatakse eesti keele õppimist ja kasutamist eesti keelest erineva ema- või kodukeelega kõnelejate hulgas, et tagada kõigi inimeste osalemine ühiskonnaelus, tööturul ja haridussüsteemis.

1.5. Soodustatakse eesti keele piirkondlike erikujude kasutamist igapäevaelus, meedias ja avalikus ruumis, toetatakse nende õpetamist lasteaias ja koolis ning säilimist ema- ja kodukeelena ning elava kultuuriloome keelena.

1.6. Eesti keelt toetatakse õiguslikult: teised seadused ja õigusaktid järgivad keeleseaduse põhimõtteid.

1.7. Seaduste, mainekujunduse ja järelevalvega tagatakse, et Eesti avalik ruum (nii visuaalne kui ka auditiivne) oleks ülekaalukalt eestikeelne ja võõrkeelne teave ei valitseks eestikeelse üle.

1.8. Tõhustatakse riiklikku järelevalvet eesti keele õppe ja eesti õppekeele nõuete täitmise üle koolides ja lasteaedades, õppeasutusi ja õpetajaid toetatakse ja nõustatakse eesti õppekeele nõuete täitmisel.

1.9. Populariseeritakse eesti keele õpetamist, kasutamist ja uurimist Eestis. Samuti väärtustatakse eesti keele mainekujundust, õpetamist, uurimist ja kasutamist estofiilide seas välismaal.

1.10. Väärtustatakse välismaal elavate eestlaste hoidmist eesti keele- ja kultuuriruumis, eesti keele kasutamist kodukeelena ja kontakte kodumaaga ning soodustatakse Eestisse tagasipöördumist.

1.11. Jätkatakse eestikeelse kultuuri, sh kirjanduse, teatri, filmi, laulu- ja pärimuskultuuri, kultuuriajakirjanduse ning eesti keelde ja keelest tehtavate tõlgete toetamist.

1.12. Sõnastatakse äri- ja ettevõttenime hea tava, et äri- ja ettevõttenimed üldjuhul sobiks eesti keele- ja kombe-ruumi.

1.13. Väärtustatakse keelekorraldust ja keeletoimetamist, sh selge keele põhimõtete järgimist ja korrektset keelekasutust nii avalikus ruumis ja ametiasutustes kui ka meedias ja kultuurisfääris.

1.14. Osaletakse rahvusvahelises keelepoliitika-alases koostöös.

Strateegiline eesmärk 2. Keele uurimine ja taristu

Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult.

Keeletehnoloogia areng – keeletehnoloogia arendamine on prioriteet, sest see tugevdab eesti keele elujõudu üha digitaalsemas maailmas ning toetab inimeste (sh keeleliste erivajadustega inimeste) toimetulekut ja ühiskonnaelus osalemist.

Oskussõnavara areng – erialasõnavara on arendatud ja ajakohane.

Eestikeelsed teadustekstid – toetatakse eestikeelsete teadustekstide loomist ja avaldamist.

Korpuste kvaliteet, sõnastikud, keeleteadus – Eesti keeleteadus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, keelekorpusi ja sõnastikke arendatakse järjepidevalt, need on kvaliteetsed ja kättesaadavad.

Tegevussuunad

2.1. Suurendatakse investeeringuid eesti keele digiarengusse, et kindlustada eesti keele elujõud ja konkurentsivõime ning tagada, et eesti keel käib kaasas teaduse ja tehnoloogia arenguga.

2.2. Toetatakse senisest suuremal määral eesti keeletehnoloogia arengut ja kasutuselevõttu. Toetatakse keeleressursside, keeleõpperakenduste ja tugisüsteemide arendamist koostöös ettevõtete, kõrgkoolide ja uurimisasutustega. Tagatakse enamlevinud tarkvara eestikeelsete rakenduste kättesaadavus. Keeletehnoloogia valdkonna tugiteenused ehk keeletehnoloogia arengut toetav taristu koondatakse ühtsesse kompetentsikeskusse.

2.3. Toetatakse Eesti keeleteaduse kui keelevaldkonna teadus- ja arendustegevuse suuna arengut, sh Eesti ala ajaloolise keelelise mitmekesisuse uurimist, eesti keele tänapäevast teaduslikku uurimist, mh keele varieerumise ja ühiskonnas toimimise uurimist, sotsiolingvistilisi (keelesotsioloogilisi, keeleõiguslikke) uuringuid, digitehnoloogia kasutamisega seotud keelekasutuse uurimist, mitmekeelsuse uuringuid, süsteemset hoolet ning nüüdisajastatud, avatud ja mugavalt kasutatavate sõnastike, andmebaaside ja keelekorpuste arendamist. Soodustatakse eksperimentaalsete ja uuenduslike meetodite kasutuselevõttu eesti keele uurimisel ning kõrgel rahvusvahelisel tasemel publitseerimist.

2.4. Toetatakse eesti keele piirkondlike erikujude teaduslikku uurimist, sõnastike, andmebaaside ja keelekorpuste arendamist ning publitseerimist.

2.5. Toetatakse hõimurahvaste keelte uurimist ja keeletaristu arendamist.

2.6. Arendatakse eesti kirjakeelt ja toetatakse keelehoolet. Kirjakeele kvaliteeti ja normi aitavad kindlustada keeleeksperdid, sh keeletoimetajad, -korraldajad ja -hooldajad ning keele eksperdiasutused ja -kogud. Kirjakeele arendamisel võetakse arvesse tegelikku keelekasutust ja keeleuurimise tulemusi.

2.7. Toetatakse eestikeelsete teadustekstide loomist ja avaldamist ning eesti teaduskeele arendamist.

2.8. Toetatakse eestikeelse oskussõnavara loomist ja kasutamist kõikides teadus- ja eluvaldkondades, sh arendatakse ja koostatakse mitmekeelseid terminibaase ning soodustatakse eriala-, tõlke- ja keelespetsialistide koostööd, et oskussõnavara ajakohastataks koostöiselt ja antaks võimalikult kiiresti ringlusse. Tähelepanu pööratakse eurodokumentide keelele, mis mõjutab eesti (õigus)keelt ning keelekasutust ja oskussõnavara kõigis ühiskonnaelu valdkondades.

2.9. Eesti kõrgkoolides õpetatakse piisaval hulgal toimetajaid, keeletoimetajaid, tõlkijaid ja tõlke. Toetatakse nende täiendusõpet. Eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimiseks oluliste ja avalike teenuste pakkumisega seotud valdkondade eelisarendamine on haridusvaldkonna arengukava fookuses.

2.10. Toetatakse kultuuri- ja mäluasutuste tegevust keele arendamisel ja hariduses, sh elukestvas õppes (nt tegevused raamatukogudes, rahvamajades, muuseumides jne). Täpsemad tegevused nähakse ette kultuurivaldkonna ja haridusvaldkonna arengukava programmides.

2.11. Laiendatakse eestikeelsete kvaliteettekstide, sh kultuuriväljaannete tasuta kättesaadavust veebis.

2.12. Arendatakse ja uuritakse eesti viipekeelt ja punktkirja ning nende õpet, sh kasutades keeletehnoloogilisi vahendeid.

Strateegiline eesmärk 3. Õpe

Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.

Eestikeelne kooliharidus – on mindud valdavalt üle eestikeelsele koolihariduse, st õppetöö riigi ja kohalike omavalitsuste rahastatavates koolides ja lasteaedades toimub eesti keeles. Eestikeelne koolihariduse tagab laste ja noorte lõimumise eesti kultuuri- ja väärtusruumi ning annab kõigile võrdse võimaluse osaleda ühiskonna- ja tööelus ning jätkata õpinguid järgmisel haridustasemel.

Emakeeleõpetus – tähtsustatakse ja tõhustatakse eesti keele kui emakeele õpet; väärtustatakse ning võimaluse ja vajaduse korral korraldatakse eesti keelest erineva emakeelega lastele nende emakeele õpet.

Kõrghariduse keelsus – koostöös ülikoolidega saavutatakse tasakaal eesti- ja ingliskeelse kõrgharidusõppe vahel, et tugevdada eesti keele positsiooni teadus- ja kõrghariduskeelena.

Eesti keel teise keelena – eesti keele õpe on kvaliteetne ja kättesaadav. Oluliselt on suurenenud eesti keelt oskavate inimeste arv.

Võõrkeeleõpe – kvaliteetne võõrkeeleõpetus tagab, et iga eestimaalane valdab peale emakeele veel vähemalt kaht keelt.

Tegevussuunad

3.1. Toetatakse eestikeelse hariduse andmise plaani väljatöötamist ja elluviimist, alustades alusharidusest, mis annab piisava keeleoskuse, et jätkata õpinguid eesti keeles järgmistel haridustasemetel ja elukestvas õppes. Täpsemad tegevused määratakse kindlaks haridusvaldkonna arengukavas ja selle programmi(de)s.

3.2. Eesti elanike eesti keele oskuse tagab elukestev õpe nii formaal- kui ka mitteformaalhariduses, mille korraldust (v.a täiskasvanute eesti keele kui teise keele õpe) juhitakse haridusvaldkonna arengukavaga.

3.3. Tõhustatakse eesti keele kui teise keele õpet, et kõigil õppijail oleks võimalik saavutada vähemalt riiklikes õppekavades eesmärgiks seatud keeleoskustasemed. Arendatakse õppevahendeid ja -meetodeid ning koolitatakse õpetajaid, sh täiendatakse nende oskusi eri vanuses, eri kultuuri- ja haridustaustaga õpilaste õpetamiseks.

3.4. Tagatakse normeeritud eesti kirjakeele ja erialakeele ning keeletehnoloogiline tugi õpikute ja õppematerjalide koostamiseks. Eestikeelsete õpikute ja õppematerjalide koostamist toetades soodustatakse eesti keele kasutusvaldkondade püsimist.

3.5. Luuakse (e-)õppevahendeid ja -keskkondi eesti keele, sh selle piirkondlike erikujude õppeks. Toetatakse keeletehnoloogia jõudmist keeleõppesse, sh õppevahendite loojate ja lõppkasutajateni. Tagatakse õpitoeks vajalikud keeletehnoloogilised vahendid.

3.6. Eesti keele ja kirjanduse õpetamine seatakse riiklikult tähtsaks ülesandeks, tagades õppe kvaliteedi ja vajaliku mahu. Emakeeleõppe kõrval tähtsustatakse kirjanduse õpet, et eestikeelse kirjanduse kaudu arendada õppija keelt, suurendada sõnavara ja mitmekesistada keelekasutust. Haridusvaldkonna arengukava programmide järgi korraldatakse eesti keele ja kirjanduse õpetajate koolitamine piisavas mahus.

3.7. Suurendatakse lasteaia-, üldharidus- ja kutsekoolide õpetajate valmisolekut toetada õppijate eesti keele omandamist emakeele ja teise keelena.

3.8. Koostöös kõrgkoolidega töötatakse välja ja rakendatakse kõrghariduse keele- ja rahvusvahelistumise põhimõtted, mis tagavad eesti keele toimimise kõrgharidus- ja teaduskeelena, määratledes eesti- ja ingliskeelse õppe vahekorra ning aidates samal ajal kaasa ülikoolide rahvusvaheliselt kõrge taseme saavutamisele. Et kõik eesti emakeelega üliõpilased saaksid omandada eesti erialakeele ning ükski ainevaldkond ei muutuks täielikult võõrkeelseks, arendatakse eestikeelseid õppekavasid, terminoloogia- ja teadustööd. Tagatakse, et avalik-õiguslike ülikoolide asjaajamiskeel on eesti keel. Eestikeelses keskkonnas toimetulekuks õpetatakse välisüliõpilastele ja -õppejõududele eesti keelt.

3.9. Kooskõlas rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava eesmärkidega arendatakse täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe kvaliteeti, laiendatakse eesti keele õppimise võimalusi ja luuakse eesti keele praktiseerimise võimalusi piirkondades, kus elab rohkem muu ema- või kodukeelega inimesi. Toetatakse eesti keele õppijate ja õppe pakkujate nõustamist ning järjepidevalt tutvustatakse eesti keele õppimise võimalusi. Haridus- ja Teadusministeeriumi juhtimisel kokku lepitud rahastamis- ja kvaliteedipõhimõtete järgi korraldatud keeleõpet pakuvad eri ministeeriumid oma haldusalas sihtgruppidele nende vajadustest lähtuvalt.

3.10. Edendatakse eesti keele õpet ja tagatakse eestikeelsete õppematerjalide, sh e-õppevahendite ja -keskkondade kättesaadavus välismaal, et toetada välismaal elavate eestlaste hoidmist eesti keele- ja kultuuriruumis ning luua neile paremad eeldused Eestisse tagasipöördumiseks ja sujuvaks kohanemiseks siinse haridusruumiga. Ülemaailmse eestluse arendamise kesksed eesmärgid lepitakse kokku rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukavas.

3.11. Laiendatakse eesti keele õppimise võimalusi välismaa ülikoolides ning keelekursustel.

3.12. Rahvusvähemuste emakeelte ja omakultuuride tundmise ja arendamisega tegeldakse rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava ja programmide raames.

3.13. Soodustatakse eri võõrkeelte õppimist Eesti haridussüsteemis, et Eesti ühiskonnas oleks piisavalt saksa, prantsuse, teiste Euroopas levinumate keelte ja lähinaabrite keelte ning klassikaliste keelte oskajaid, samuti muude oluliste maailma keelte tundjaid.

3.14. Toetatakse Euroopa Liidu Nõukogu soovituse täitmist, et keskhariduse omandanu valdaks peale emakeele väga heal tasemel ka üht Euroopa keelt ning heal tasemel veel üht võõrkeelt. Selleks parandatakse võõrkeeleõppe kvaliteeti ja tulemuslikkust.

3.15. Toetatakse erialase võõrkeeleoskuse omandamist kutse- ja kõrghariduses.

3.16. Väärtustatakse võõrkeelte oskust, sh võimaldatakse sooritada rahvusvahelisi keeleeksameid ja tunnustatakse tulemuslikke keeleõppetegevusi.

Arengukava edukaks rakendamiseks on oluline, et kõigi osaliste vastutus ja ülesanded oleksid selged, ent mitte jäigad, ning et osalised, sh eri ministeeriumid ja valitsusasutused, teeksid arengukava eesmärkide saavutamiseks koostööd.

Foto: Aivo Kallas

Mõõdikud[10]

Mõõdik		Algtase	Sihttase 2035
ÜLDEESMÄRK: tagada eesti keele elujõud ja toimimine Eesti Vabariigi esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus ja võimalus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuriruumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.			
1. 16–65-aastaste Eesti elanike funktsionaalne lugemisoskus eesti keeles		Täpsustatakse 2022-23. aastal PIAACi uuringu põhjal	
2. Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust		Uus mõõdik: täpsustatakse 2022. aastal	
STRATEEGILINE EESMÄRK 1. Eesti keele staatus on kindel ja maine on hea.			
1. Eesti keele maine ühiskonnas	Eesti emakeelega inimeste hulgas	Uus mõõdik: täpsustatakse 2022. aastal	
	Eesti keele oskus ja maine eesti keelest erineva ema- või kodukeelega inimeste hulgas		
STRATEEGILINE EESMÄRK 2. Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult.			
1. Rahvusvahelise levikuga Eesti keeleteaduse publikatsioonide hulk ja viidatavus		Mõõdetakse 2021. aastal	Täpsustatakse 2021. aastal
2. Mitmekeelsete terminibaaside hulk		70 (2020)	100
3. Eesti keele keeletehnoloogiline tugi		Osaline	Täielik
STRATEEGILINE EESMÄRK 3. Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.			
1. Eesti keele kui teise keele õppekorralduse keskkond õppe täiskasvanud õppijale		Puudub	On loodud
2. Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus		Uus mõõdik: täpsustatakse 2022. aastal	

10 Mõõdikute sisu ja metoodikat on täpsemalt selgitatud lisas 3.

Arengukava mõjude hindamine

Keelevaldkond seob kogu ühiskonda, selle eri sektoreid ja huvirühmi. Seega puudutavad arengukava tegevused ja nendega taotletav mõju kogu Eesti elanikkonda (lisaks ka välismaal elavaid eesti päritolu inimesi) ja kõiki eluvaldkondi. Arengukava mõju on hinnatud kuues valdkonnas: sotsiaalne, sh demograafiline mõju, mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Mõjude hindamisel on lähtutud Riigikantselei mõjude hindamise metoodikast.[11] Keele arengukaval on selle kohaselt otseseim mõju haridusele ja kultuurile. Samuti mõjutab keele arengukava kohanemis- ja lõimumisvaldkonda ning kaudselt ka teisi valdkondi, nagu riigi julgeolek ja järjepidevus. Planeeritavate tegevuste mõju on pikaajaline – soovitakse arendada eesti keele õpet kui elukestva õppe osa, samuti on pikema ajalise perspektiiviga eesti keele staatuse ja maine hoidmine ja arendamine, eesti keele uurimine ning keeletaristu areng. Eesti keele arengukava rakendamisega ei kaasne negatiivset mõju ühelegi sihtrühmale.

Keele arengukava on kooskõlas ÜRO säästva arengu eesmärkidega[12], eelkõige eesmärgiga tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused. Mõjude hindamisel on lisaks lähtutud riikliku pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035" strateegilistest sihtidest ja arenguvajadustest. Samuti on hindamisel lähtutud eksperdirühmade tulevikuvisioonist ja ettepanekutest Eesti haridus-, teadus-, noorte- ja keelevaldkonna arendamiseks aastatel 2021–2035, mis rõhutavad eraldi IT-valdkonna ning alus- ja huvihariduse tähtsat rolli.

Sotsiaalne, sh demograafiline mõju

Eksperdirühmade visioonidokumendis[13] osutatakse eesti keele materiaalsele ja moraalsele rollile ühiskonnas. Eesti keel on osa Eesti riigi ja inimeste identiteedist, mistõttu on vaja tagada eesti keele staatus ja hea maine. Tugeva identiteediga inimene usub oma võimesse mõjutada Eesti riigi arengut. Eesti keele oskus parandab inimeste toimetulekut, võimaldab olla teadlik oma õigustest, suurendab osalust kodanikuühiskonnas, tõstab aktiivsust ja konkurentsivõimet tööturul ning toetab õpingute jätkamist järgmistel haridustasemetel. Kvaliteetsete keeleõppevõimaluste kättesaadavus kogu Eestis annab inimestele võrdsemad võimalused hõives ja ühiskonnaelus osalemiseks.

Eesti keele arengukava mõjutab teadus- ja arendustegevust, toetades mh keeleteaduse ja tehnoloogia arengut. Eesti keele taristuga tagatakse ühiskonna terviklikkus ja ühiskonnaliikmete võimalus osaleda ühiskonnaelus, luuakse kõiki ühiskonnaliikmeid hõlmav avalik ruum. Keeletaristu ja keeletehnoloogia ning ka selge keele arendamine mõjutavad inimeste, sh keeleliste erivajadustega inimeste toimetulekut ja ühiskonnaelus osalemist nende suhtlemisvõimaluste ja eneseväljenduse kvaliteedi parandamise kaudu. Eesti keele oskus mõjutab rahvusvähemuste poliitilist ja ühiskondlikku aktiivsust, soodustab nende lõimumist, tugevdab konkurentsivõimet ühiskonnas ja tööturul ning aitab hoida nende keelelist ja kultuurilist omapära. Võrdseid võimalusi edendav keeleõpe vähendab soolist ebavõrdsust hariduses ja tööturul, tagades kõigile inimestele eneseteostuseks vajaliku keelepädevuse. Keeleõppe võimalusi kasutades säilib Eestist väljaspool elavatel eesti päritolu inimestel võimalus suhelda kodumaal elavate inimestega ja pöörduda tagasi kodumaale.

Pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035" seab eesmärgiks, et Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed ning et Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud. Eesti keele arengukava panustab nende strateegiliste sihtide saavutamisse. Samuti vastab eesti keele arengukava pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035" arenguvajadustele, soodustades inimeste kaasatust ühiskondlikesse ja kultuurilistesse tegevustesse ning andes panuse ühistel väärtustel põhineva, õppijast lähtuva ja kaasava haridussüsteemi arendamisse. Eesti keele arengukava toetab omakultuuri viljelemist ning samas avatust teistele keeltele ja kultuuridele.

11 Mõjude hindamise metoodika (2012). [link]
12 Säästva arengu näitajad (2018). [link]
13 Tark ja tegus Eesti. Ekspertrühmade tulevikuvisioonid ja ettepanekud Eesti haridus-, teadus-, noorte- ja keelevaldkonna arendamiseks aastatel 2021–2035 (2019). [link]

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Keelepoliitikal on roll riigi julgeoleku (eelkõige ühise kultuuri- ja väärtusruumi) ja toimivate välissuhete hoidmisel ja arendamisel, muu hulgas suureneva rände ja rahvusvahelistumise kontekstis. Eesti keel on Eesti riigikeel ning asjaajamiskeel mh julgeoleku, infoturbe, küberturbe, päästesüsteemi, ohutuse ja järelevalve vallas. Eesti keele arengukava täidab pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035" julgeoleku ja turvalisuse valdkonna arenguvajadusi, aidates tagada tugeva kultuuriruumi ja suhtlemist toetava avaliku ruumi ning soodustades mh eesti keelest erineva ema- ja kodukeelega inimeste osalust ja kaasamist. Julgeolekupoliitiliselt on eriti tähtis, et siia saabunud täiskasvanud saaksid võimalikult kiiresti kvaliteetset eesti keele ja kultuuri (komberuumi) õpet ning liituksid eestikeelse inforuumiga. Infoallikana on oluline eestikeelne meedia. Eestikeelse info selget ja täpset esitamist toetavad keelehooldeallikad, mille mugavaks kasutamiseks on oluline keeletehnoloogiline tugi. Oskussõnavara arendamine, tänapäevaste sõnastike olemasolu ja veebirakendused toetavad olulisel määral rahvusvahelist suhtlust ning on selge ja täpse eneseväljenduse ning selgete ja sisukate tõlgete aluseks. Keeletaristu peab toetama info töötlemist, tõlkimist, levikut ja kasutamist.

Ühise eestikeelse inforuumi kõrval on vaja Eesti ühiskonda rikastada kultuuridevaheliste kontaktidega, mida toetavad eri keelte õppimine ning tõlkide ja tõlkijate koolitamine. Võõrkeelte oskus ja kultuuridevaheline mõistmine mõjutab Eesti elanike võimalust suhelda rahvusvaheliselt, sh suurendab rahvusvahelist konkurentsivõimet nii riigi kui ka üksikisiku tasandil. Võõrkeelte oskus mõjutab Eesti välisesinduste tööd, Eesti osalust rahvusvahelistes organisatsioonides ja koostöös. Keeleoskus on tähtis ka kodanikuühiskonna tasandil ja kohalikes omavalitsustes rahvusvahelise suhtluse arendamiseks. See kõik tagab riigi avatuse, arengu ja uuenduslikkuse.

Mõju majandusele

Eksperdirühma visioonidokumendis[14] osutatakse, et tuleviku tööturul suureneb vajadus põhioskuste, sh keeleoskuse järele. Eestis on keelteoskus tööturul edukaks toimimiseks vajalik[15]: tarvis on nii eesti keele kui ka võõrkeelte oskust. Pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035" üks arenguvajadus on seotud erialase hariduseta inimestega, kes vajavad enam tuge elukestvas õppes osalemisel. Elukestvas õppes osalemises on märgatav lõhe rahvuseti ja regiooniti, vähem osalevad madalama haridustasemega ja vanemaealised inimesed. Eesti keele arengukava leevendab puudulikust keeleoskusest tulenevaid lõhesid hariduse omandamisel. Hea eesti keele oskus aitab tööturul paremini toime tulla kõigil Eesti elanikel (sh siin kõrghariduse omandanud välismaalastel). See aitab ennetada töötuks jäämist ja toob suurema sissetuleku. Võõrkeelte oskus suurendab inimeste konkurentsivõimet nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. Keeleõppe kõrval mõjutavad majandust ka arenenud keeletaristu ja keeletehnoloogilised võimalused. Need aitavad pikemas perspektiivis hoida kokku kulusid ja toetavad majanduse arengut. Nii panustab eesti keele arengukava pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035" sihti tagada Eesti majanduse uuendusmeelsus.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Tugeva identiteediga inimene usub oma võimesse mõjutada Eesti riigi arengut ning väärtustab enam oma elu- ja looduskeskkonda ning selle eripära. Selgekeelne teavitustöö teeb elu- ja looduskeskkonda puudutavad juhised ja õigusaktid arusaadavaks, hea keeleoskus annab inimestele võimaluse keskkonnateemadel kaasa rääkida.

Mõju regionaalarengule

Pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035" osutab sellele, et „rahvastiku vähenemisest ja vananemisest tingitud muutused mõjutavad enim Ida-Virumaad, Kagu- ja Kesk-Eestit ning keskustest kaugemaid piirkondi". Parem keeleoskus tõstab piirkondade konkurentsivõimet, mõjutab eri regioonide inimeste elukvaliteeti ja võrdseid võimalusi, toetab regioonide kultuurilise eripära säilimist ja arengu kestlikkust. Keeleoskus, sh murdekeele oskus on abiks regioonide arengupotentsiaali tõstmisel, eri piirkondade konkurentsivõime parandamisel, eri regioonide inimeste elukvaliteedi ja

14 Tark ja tegus Eesti. Ekspertrühmade tulevikuvisioonid ja ettepanekud Eesti haridus-, teadus-, noorte- ja keelevaldkonna arendamiseks aastatel 2021–2035 (2019). [link]
15 Simmul, L. (2017). Võõrkeelte oskuse roll tööturul. [link]

võrdsete võimaluste toetamisel, toetab kultuurilise eripära ja vaimse kultuuripärandi säilimist ja arengu kestlikkust. Keeletaristu ja keeletehnoloogia arendamine toetab regionaalset konkurentsivõimet ja inimeste võrdseid võimalusi eri regioonides (mh e-õppevara kaudu). Eesti keele arengukava aitab kujundada pikaajalises arengustrateegias „Eesti 2035“ sihiks võetud inimesekeskset riiki.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Ühine keel, identiteet ja asjaajamiskultuur soodustavad kohalike omavalitsuste asutuste koostööd ja tegevust. Võimalus omandada hea riigikeele oskus ja õppida võõrkeeli peab olema tagatud kõigile Eesti elanikele, sõltumata nende päritolust või kodupaigast. Eesti keele oskuseta inimeste arvu vähendamine lihtsustab asjaajamist ja avaliku sektori töökorraldust. Teistest rahvustest isikute eesti keele oskuse paranemine annab neile lisavõimalusi ka avalikus sektoris töötamiseks. Eesti keele arengukavaga toetatakse pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ strateegiliste sihtide saavutamist, aidates arendada hoolivat, koostöömeelset ja avatud riiki.

Foto: Jelena Rudi

Arengukava koostamise protsess ja kaasamine

Arengukava koostamine on osa Haridus- ja Teadusministeeriumi perioodi 2021–2035 strateegilise planeerimise protsessist, mis algas ideekorjega avalikkusele ja valdkondade esindajatele suunatud üritustel sügisel 2018. Paralleelselt töötasid augustist 2018 kuni märtsini 2019 eksperdirühmad, kes koostasid poliitikavaldkondade ülesed visioonidokumendid kolmel teemal: väärtused ja vastutus, heaolu ja sidusus ning konkurentsivõime. Neid aspekte mõjutavad keele-, haridus-, teadus- ja noortevaldkond indiviidi ja ühiskonna tasandil kõige enam. Ekspertide koostatud visioonidokumendid on alus kõigi Haridus- ja Teadusministeeriumi strateegiliste arengudokumentide koostamisel.

2018.–2019. aastal toimusid eri ministeeriumidega kohtumised, kus käsitleti keelevaldkonna ja teiste tulemusvaldkondade kokkupuutepunkte ja seoseid teiste valdkondade arengukavadega.

2019. aasta jooksul toimusid Eesti keelenõukogu eestvedamisel keelevaldkonna ekspertide seminarid, kus keskenduti keelepoliitika põhialustele, keelevaldkonna eesmärkidele ja tuleviku tegevussuundadele. Töö arengukavaga on Eesti keelenõukogus ja arengukava juhtkomisjonis jätkunud 2020. aastal.

Juhtimine, rakendamine ja aruandlus

Arengukava kinnitab Vabariigi Valitsus, kes esitab selle enne kinnitamist Riigikogule arutamiseks.

Arengukava viiakse ellu programmi(de) kaudu, mis koostatakse riigi eelarvestrateegia planeerimise käigus ja vaadatakse üle igal aastal. Programmi(de) sisu arutatakse enne riigi eelarvestrateegia raames Rahandusministeeriumile esitamist läbi juhtkomisjonis. Arengukava programmi(de) täitmise kohta antakse ülevaade tulemusvaldkonna aruandes ning programmi ja vajaduspõhiste hindamiste kaudu.

Arengukava eesmärkide täitmise hindamiseks on arengukava perioodil kavandatud vähemalt kaks vahehindamist.

Arengukava elluviimist juhib ning selle aruandlust korraldab Haridus- ja Teadusministeerium, kaasates teised keelevaldkonnaga seotud ministeeriumid.

Arengukava juhtkomisjoni kuuluvad Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Riigikantselei ja Eesti keelenõukogu esindajad. Juhtkomisjoni tööd juhib Haridus- ja Teadusministeeriumi keelevaldkonna eest vastutav asekantsler.

Juhtkomisjon teeb otsused koostöös Eesti keelenõukoguga.

Arengukava maksumuse prognoos

Aasta	Kulu selgitused			**Kokku** (mln eurot)
	Esimene strateegiline eesmärk	Teine strateegiline eesmärk	Kolmas strateegiline eesmärk	
2021	2,42	5,67	4,44	12,52
2022	2,42	6,87	5,95	15,23
2023	2,42	6,37	6,79	15,57
2024	2,42	6,37	7,76	16,54
2025	2,42	4,87	8,50	15,78
2026	2,42	4,87	9,19	16,47
2027	2,42	4,87	9,19	16,47
2028	2,42	4,87	8,56	15,84
2029	2,42	4,87	6,72	14,00
2030	2,42	4,87	4,88	12,16
2031	2,42	4,87	4,88	12,16
2032	2,42	4,87	4,88	12,16
2033	2,42	4,87	4,88	12,16
2034	2,42	4,87	4,88	12,16
2035	2,42	4,87	4,88	12,16

Prognoosis on esitatud eeldatav maksumus miljonites eurodes. Prognoosi aluseks on Statistikaameti rahvastikuprognoos (2019) ja Rahandusministeeriumi pikaajaline majandusprognoos (2019). Esimene strateegiline eesmärk hõlmab tegevused eesti keele maine ja staatuse suunal, sh keelekasutuse toetamine, keeleõppe ja -uurimise populariseerimine, järelevalve keeleseaduse täitmise üle jm. Teise strateegilise eesmärgi all on investeeringuid keeletaristu arendamisse ja keeleteadusse. Kolmanda strateegilise suuna tegevused on seotud keeleõppe arendamise ja pakkumisega – eesti keele kui emakeele ja teise keele õpe ning võõrkeelte õpe.

Eesti keele arengukava 2021–2035 lisad

Lisa 1. Praeguse olukorra kirjeldus ja arenguvajadused 2
- Eesti keele staatus ja maine
- Keele uurimine ja taristu
- Õpe

Lisa 2. Arengukavaga seotud strateegilised dokumendid 6
- Seosed olulisemate Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste poliitikate ning teiste valdkondade arengukavadega
- Riiklikud strateegilised lähtekohad

Lisa 3. Mõõdikute metoodika ja allikad 9

Lisa 4. Eesti keele arengukava 2021 - 2035 panus ÜRO säästva arengu eesmärkidesse 12

Lisa 1. Praeguse olukorra kirjeldus ja arenguvajadused

Järgnevas on kirjeldatud Eesti keelevaldkonna hetkeolukorda ja käsitletud peamisi arenguvajadusi kolmel kesksel teemal, milleks on 1) eesti keele staatus ja maine, 2) keele uurimine ja taristu ning 3) õpe. Keelevaldkonna olukorra ja arenguvajaduste käsitlemisel on tuginetud aastatel 2017–2019 avaldatud uurimustes, analüüsides ja aruannetes esitatud hinnangutele, järeldustele ja soovitustele. Muu hulgas on toetutud kehtiva eesti keele arengukava seire tulemustele[1], Haridus- ja Teadusministeeriumi tellitud keeleseisundi uuringule[2], Riigikontrolli aruandele[3], hariduse keelsuse[4], keelehoiakute[5], võõrkeelte oskuse ja tööturu seoste[6] jt uuringutele, samuti akadeemiliste keeleuurijate ning Eesti Keele Instituudi, Keeleinspektsiooni ja Emakeele Seltsi tähelepanekutele. Siinses osas kajastub ka teiste ministeeriumide ja valitsusasutustega kaasamisseminaridel arutatu.

Eesti keele staatus ja maine

Edusammud

- Eesti keel on põhiseaduse kaitse all olev riigikeel.
- Eesti keel on tugev, arendatud, rikas ja mitmekülgne.
- Eesti keel on elav kultuuri- ja teadusloome keel.
- Eesti keel on õppekeel kõigil haridustasemetel.
- Eesti keel on Euroopa Liidu ametlik keel.
- Eesti keelevaldkonna arengueesmärgid ja tegevussuunad on kokku lepitud riigi strateegilises planeerimises.
- Eesti keele kestlikkuse küsimused on aktuaalsed poliitilistes aruteludes ja ajakirjanduses.
- Eesti täiskasvanud ja noored paistavad teiste riikide seas positiivselt silma hea funktsionaalselugemisoskuse poolest.
- Muu emakeelega Eesti elanikud kasutavad omavahel suhtlemiseks üha enam eesti keelt.
- Eesti tugevus on järjepidev ajaloolis-kultuuriline mitmekesisus, sealhulgas eesti keele piirkondlike erikujude olemasolu.
- Eesti keele piirkondlike erikujude kasutusala on laienenud, mh avalikku ruumi ja digikeskkondadesse.
- Isiku- ja kohanimed on reguleeritud vastavate seadustega.
- Levitatakse selge keele põhimõtteid.
- Välismaal elavatele lastele on loodud võimalused eesti keelt ja eesti keeles õppida, mis lihtsustab perede tagasipöördumist ja haridustee jätkamist Eestis eestikeelses keskkonnas.
- Eesti keelt õpetatakse välismaa ülikoolides.

Kitsaskohad

- On valdkondi (IT, teadus, kõrgharidus), kus eesti keele kasutamine on viimase kümne aasta jooksul rahvusvahelistumise tõttu vähenenud.
- Mõnes piirkonnas on avalik ruum, eelkõige turistidele suunatud kohad ja teenindus, muutunud võõrkeelseks.
- Infoühiskonna teenuste osutamisel ei ole tagatud eestikeelne teave.
- Eesti keele kasutamisele teeninduses on tekkinud surve seoses välistööjõu kasvuga: teenindusasutused võtavad tööle inimesi, kelle eesti keele oskus on ebapiisav, puuduvad olukorra seire ja tugisüsteem, mis aitaksid tööandjaid keeleõppe korraldamisel.
- Osas Eesti piirkondades ei ole kõigil soovijatel võimalik saada kvaliteetset eestikeelset haridust.

1 „Eesti keele arengukava 2011–2017" elluviimise vahearuanne (2018). [link]
2 Uuring „Eesti keeleseisund" (2017). [link]
3 Riigikontrolli aruanne „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine" (2019). [link]
4 Õppekeel Eesti kõrgkoolides EHISe andmetel (2018). [link]
5 Keelehoiakute uuring (2017). [link]
6 Uuring „Võõrkeelte oskuse roll tööturul" (2017). [link]

- Muu ema- või kodukeelega elanikkonna hulgas pole eesti keele oskusviimase kümne aasta jooksul märkimisväärselt tõusnud.
- Eesti keele murrete ja piirkondlike erikujude põlvkondadevaheline keeleülekanne on vähenenud.
- Keelevaldkond on liigselt politiseeritud ja see takistab keelealaste õigusaktide muutmist.
- Riigi strateegilised arengukavad ei taga oma eesmärkides ja tegevustes eesti keele kestlikkust.
- Selge keele põhimõtted ei ole kõikjal ametisuhtluses juurdunud. Leidub avaliku sektori tekste, mis on keeletoimetamata.
- Sõnastamata on keelekasutuse hea tava.
- Ärinimekorraldus on puudulik.
- Eestlased ei teadvusta enda suurt mõju eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule oma igapäevaste, sh hariduse ja tööeluga seotud keelevalikute kaudu.

Keele uurimine ja taristu

Siin vaatleme keeleteadust ning keeletaristut, mille all mõistame keelekorraldust ja -hoolet, oskuskeelt, sõnavara- ja terminitööd ning keeletehnoloogiat.

Edusammud

- Keele jätkusuutlikkuse üks alus – eesti keeletehnoloogia – on heas seisus ning peab sammu ühiskonna ja muutuva maailma vajadustega.
- Eesti keeleteadus ja eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel – Tartu Ülikooli keeleteadus on maailma 250 parima seas.
- Eesti keele uurimises on suurenenud andmepõhisus, keeletehnoloogia ning digitaalsete keeleressursside kasutamine ja loomine.
- Eesti keel on valmivas tervikkäsitluste sarjas ja eesti keele grammatikas põhjalikult kirjeldatud.
- Eesti kirjakeelel on kehtestatud keelenorm, mis aitab tagada ametliku keelekasutuse ühtlust ja selgust.
- Eesti keelekorraldus (sh nimekorraldus) ja -hoole on olemuselt kirjeldav, soovitav ja nõuandev. See annab inimestele võimaluse oma keelekasutust teadlikult korrastada ja rikastada.
- Keelekorraldus- ja -hooldevahendid on veebikeskkonnas kättesaadavad.
- Sõnastikud ja keeleressursid on veebis avalikult tasuta kättesaadavad ja suure kasutajaskonnaga.
- Tänapäevane omakeelne oskussõnavara on olemas igal elu- ja teadusalal. See on erakordselt tähtis eesti teadus- ja oskuskeele arendamiseks ja püsimiseks.
- Tööd oma valdkonna eestikeelsete terminitega tehakse mitmes ministeeriumis ja nende hallatavates valdkondades, k.a veebipõhises suhtluses, teaduspublikatsioonide avaldamisel ja eestikeelse e-riigi toimimisel.
- On loodud terminihalduskeskkond, mis hõlbustab professionaalset terminitööd, sh terminoloogide, ekspertide ja terminikomisjonide koostööd.

Kitsaskohad

- Leidub keeletehnoloogia alamvaldkondi, mida pole piisavalt arendatud, nagu loomuliku keele liidesed, automaatne keelekorrektuur, info eraldamine tekstist.
- Olemasolevaid keeletehnoloogia tööriistu ja rakendusi ning keelehooldevahendeid ei levitata ega kasutata piisavalt.
- Rakenduste väljatöötamist ja kasutuselevõttu raskendab potentsiaalsete tarbijate vähesus.
- Lahendust pole leitud andmekaitse ja avaandmete kasutamisega seotud küsimustele.
- Eesti keele uurimise ja teadusliku kirjeldamise puhul on probleemiks digitaalsete ressursside ja keeletehnoloogia vähene kasutamine ning uurimistulemuste piiratud rakendamine (nt keeleõppes).
- Eesti keele õpetamise aluseks on vähe (keele)teaduslikke uurimusi.
- Keeletehnoloogia ja terminoloogia arendamisel ning sõnaraamatute koostamisel on probleemiks korpuste ebaühtlane kvaliteet, vähesus või puudumine.
- Omakeelse oskussõnavara arengut ohustab osa valdkondade ingliskeelestumine ning keskse ja koordineeritud terminiarenduse puudumine.
- Senine koostöö eriala-, tõlke- ja keelespetsialistide vahel on puudulik.
- Viipekeele arendus, sh viipekeele tõlkide järelkasv ei ole tagatud.

Õpe

Keeleõppe teemade hulka kuuluvad eesti keele kui emakeele õpe, eesti keele kui teise keele või võõrkeele õpe, eesti keele õpe välismaal ja võõrkeelte õpe Eestis.

Edusammud

- Eesti õpilaste eesti keele oskus vastab mõõdetud aspektides – funktsionaalses lugemisoskuses – tänapäeva ühiskonna nõuetele, nagu näitavad PISA ja eesti keele riigieksami tulemused.
- Täiskasvanutele loovad sihtgrupipõhiselt riigikeeleõppe võimalusi mitmed ministeeriumid, kus keeleõpe on osa tegevustest, mille abil soovitakse saavutada valdkonnas püsititatud laiemaid eesmärke.
- Eesti keele õpetamiseks on aastate vältel välja antud hulgaliselt õppevara.
- Loodud on eesti keele e-õpikeskkondi, nt Keeletee, mille abil õpib nii vene kui ka inglise keele baasil eesti keelt rohkem kui 60 000 inimest.
- Loodud on eesti keele maju, kus pakutakse mitmekesiseid võimalusi suhelda eesti keeles ning saada paremat aimu Eesti kultuuri- ja komberuumist.
- Välismaal elavad lapsed saavad eesti keelt õppida mh Eesti õppekava järgiva Üleilmakooli programmi ja õpetajate toetusel.
- Eesti keelt õpetatakse (osalt Eesti riigi toel) enam kui kolmekümnes välisülikoolis ja seda õpib pidevalt umbes tuhat üliõpilast.
- Mitmekeelsus on Eesti tööturul väärtustatud.
- Eesti elanikud väärtustavad lisaks inglise keelele ka teiste keelte õppimist.
- Rahvusvahelises võrdluses on Eesti õpilastele loodud head võimalused võõrkeelte õppimiseks: riikliku õppekava järgi õpitakse vähemalt kahte võõrkeelt.
- Eesti keeleõppes lähtutakse Euroopa Nõukogu ühtsetest keeleoskustasemetest ja Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetest.
- Eesti rahvusvähemustele on loodud võimalused oma emakeele hoidmiseks.

Kitsaskohad

- Keeleõpetajaid ei ole piisavalt, sh napib eesti keele ja kirjanduse õpetajaid ning eesti keele kui teise keele õpetajaid.
- Ei ole levinud arusaam, et iga aineõpetaja peaks erialaste teadmiste ja erialasõnavara õpetamise kõrval tähelepanu pöörama ka õppijate keelelise väljendusoskuse arendamisele.
- E-õppevara eesti keele kui emakeele ja teise keele õpetamiseks napib, olemasolevaid keeleressursse ei kasutata eesti keele õppevara loomisel piisavalt.
- Viimastel aastatel on mitmed õpetuskohad maailmas otsustanud vähendada toetust väiksema kõnelejaskonnaga keelte õpetamisele, mis on mõnes kõrgkoolis kaasa toonud eesti keele õppe vähenemise või lõpetamise.
- Lastele ja noortele suunatud keeleõppe puhul on välismaal probleemiks, et pühapäevakoolides, ringides ja seltsides viivad õpet sageli läbi õpetajahariduseta inimesed, kes vajavad keeleõppe metoodika, keeleteadmiste arendamise, keelehooldevahendite kasutamise ja teisi koolitusi.
- Ingliskeelsed õppekavad kõrgkoolides ei sisalda piisavalt eesti keele ja kultuuri õppe kursusi.
- Eesti keele täienduskoolituste võimalusi kasutatakse avalikus sektoris liiga vähe.
- Eesti keele kui teise keele riigieksami tulemuse põhjal saab väita, et eesti keelt oskavate eesti keelest erineva emakeelega õppijate hulk pole oluliselt kasvanud.
- Eesti keele kui teise keele õpe põhikoolis ei ole piisavalt tulemuslik ja see ei võimalda kooli lõpetajatel sujuvalt haridusteed jätkata ega tööle minna.
- Muu emakeelega kutseõppurite eesti keele oskus ei vasta tööturu vajadustele. Piisaval tasemel pole ka kutsehariduse lõpetanute võõrkeeleoskus.
- Vene õppekeelega koolides on probleemiks õpetajate kasin eesti keele oskus, keeleõppemetoodika vähene valdamine ja ebasoodsad hoiakud eesti keele õppimise suhtes.

- Eesti keelt võõrkeelena õpetavad õpetajad ei osale piisaval määral võõrkeeleõpetajate täienduskoolituses, neile puuduvad ka eraldi täienduskoolitused.
- Eesti keele kui teise keele õpetamise metoodikas napib rakendusuuringuid ning ei kasutata piisavalt tänapäevaseid õpimeetodeid.
- Täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe korraldamisel pole selget sisulist juhti, valdkonna arengu eest vastutajat ega süsteemset keeleõppetegevuste koordineerimist asjaomaste riigiasutuste vahel.
- Suur hulk täiskasvanuid ei ole hoolimata eesti keele kursuste läbimisest suutelised või motiveeritud riigikeele tasemeeksamit nõutud tasemel sooritama, sest puudub võimalus eesti keelt praktiseerida, õpetamismeetodid ei toeta suhtlemisoskuse arengut piisavalt ja vajadus tasuta keeleõppe järele on pakutavast suurem.
- Täiskasvanud õppijate jaoks ei ole sidusat eesti keele õppe süsteemi, et sujuvalt ühelt tasemelt järgmisele siirduda.
- Täiskasvanutele suunatud keeleõppe (täienduskoolituse) kvaliteediga on probleeme. Palju on erakoolitajaid, koolituse kvaliteet on ebaühtlane ja koolitajate kvalifikatsioon (tihtipeale ka eesti keele oskus) on ebapiisav.
- Eestis ei täideta Euroopa Liidu soovituslikku eesmärki osata lisaks emakeelele veel kahte võõrkeelt, st ligi poolte täiskasvanute võõrkeeloskus piirdub ühe keelega.
- Kohustuslik võõrkeeleõpe algab liiga hilja või pole küllalt intensiivne, eriti teiste keelte puhul peale inglise keele, ning seepärast on keeruline omandada kaht võõrkeelt heal tasemel.
- Enamik õpilasi õpib põhikoolis võõrkeeltena inglise ja vene keelt, sest koolidel pole kohustust ega võimalust pakkuda laia võõrkeelte valikut. Piiratud võõrkeelte valik põhikoolis ja gümnaasiumis ning kehval tasemel õpe pidurdab erinevate keelte heal tasemel oskajate koolitamist ning see kahjustab Eesti keelelist võimekust.
- Muu emakeelega laste jaoks pole tugiteenused koolis piisavalt kättesaadavad.
- Rahvusvähemustele pole alati tagatud võimalus õppida koolis oma emakeelt. Paljude keelte puhul puuduvad nii õpetajad kui ka õppematerjalid.

Lisa 2. Arengukavaga seotud strateegilised dokumendid

Siinses lisas on esile toodud arengukava väljatöötamise ja elluviimise jaoks olulised rahvusvahelised ja riiklikud dokumendid ning nendes esitatud seisukohad. Arengukava koostamisel on aluseks võetud järgmised dokumendid:

1. Eesti keele arengukava 2011–2017 (2020) ja selle vahearuanded;
2. Eesti keelepoliitika põhialused (eelnõu, 10.6.2019);
3. Eesti keelevaldkonna arengukava 2018–2027. Keel loob väärtust (eelnõu, 2018);
4. aruanne „Eesti keeleseisund" (HTM, 2017);
5. „Õppekeel Eesti kõrgkoolides EHISe andmetel" (2018);
6. ettepanek Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks (Riigikogu otsus, 22.10.2019);
7. Haridus- ja Teadusministeeriumi uuringud keelehoiakute, võõrkeelte oskuse kohta tööjõuturul jms aastatest 2017–2019;
8. Riigikontrolli audit „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine" (2019);
9. analüüs „Riigiasutustes selge keele kasutust takistavate ja soodustavate tegurite väljaselgitamine" (2019);
10. lõimumise uuringud (nt Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring, rakenduslik keeleuuring jt);
11. Eesti Euroopa Liidu poliitika prioriteedid 2020–2021.

Seosed olulisemate Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste poliitikate ning teiste valdkondade arengukavadega

1. **Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärgid**[7], mille kohaselt hoolimata soost, rassilisest või etnilisest päritolust, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest on igaühel õigus võrdsele kohtlemisele ja võrdsetele võimalustele seoses tööhõive, sotsiaalkaitse, hariduse ning juurdepääsuga kaupadele ja teenustele. Eesti keele arengukavaga suurendatakse alaesindatud rühmade võrdseid võimalusi. Riigikeele valdamine toetab võrdseid võimalusi (nt tööhõives);
2. **ÜRO säästva arengu eesmärgid**[8] **ja strateegia „Säästev Eesti 21" eesmärgid**, mis rõhutavad Eesti kultuuriruumi elujõulisust, inimese heaolu kasvu ja sotsiaalselt sidusat ühiskonda, ning **vaimse kultuuripärandi kaitse konventsioon**, kus rõhutatakse keele seost kultuuripärandiga. Arengukava täidab ÜRO säästva arengu eesmärki tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused. Eesti keele arengukava täpsem panus ÜRO säästva arengu eesmärkidesse on esitatud lisas 4. Arengukava arvestab oma sihtide saavutamisel **Eesti Euroopa Liidu poliitika** võimalustega, nt keeletehnoloogia arengu ja eesti keele teise keelena õpetamise alal;
3. **Euroopa Liidu ühtne visioon Euroopa haridusruumist**, mille raames edendatakse liikmesriikidevahelist koostööd ja parimate tavade vahetamist, et edendada haridus- ja koolitussüsteemis kaasavat, elukestvat ja innovatsioonil põhinevat õpet ning toetada takistusteta liikumist eri haridustasemetel ja -vormides. Arengukava arvestab ka **teiste Euroopa Liidu dokumentidega**, sh Euroopa Liidu Nõukogu soovitustega (võtmepädevuste kohta elukestvas õppes[9]; tervikliku keeleõppekäsituse kohta[10]; oskuste täiendamise meetmete kohta[11], elukestva õppe Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku kohta[12]); Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsusega oskuste ja kvalifikatsioonidega seotud paremate teenuste pakkumise ühise raamistiku (Europass) kohta[13]; Euroopa Komisjoni teatisega „Euroopa uus oskuste tegevuskava"[14];
4. Euroopa Nõukogu dokument **„Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine"**: Euroopa keeleõppe raamdokument pakub ühtse aluse keeleõppe planeerimiseks ning õppe tulemuste hindamiseks. Eestis on keeleõppe ja -oskuse mõõtmine seotud raamdokumendi tasemekirjeldustega (nt riiklikes õppekavades).

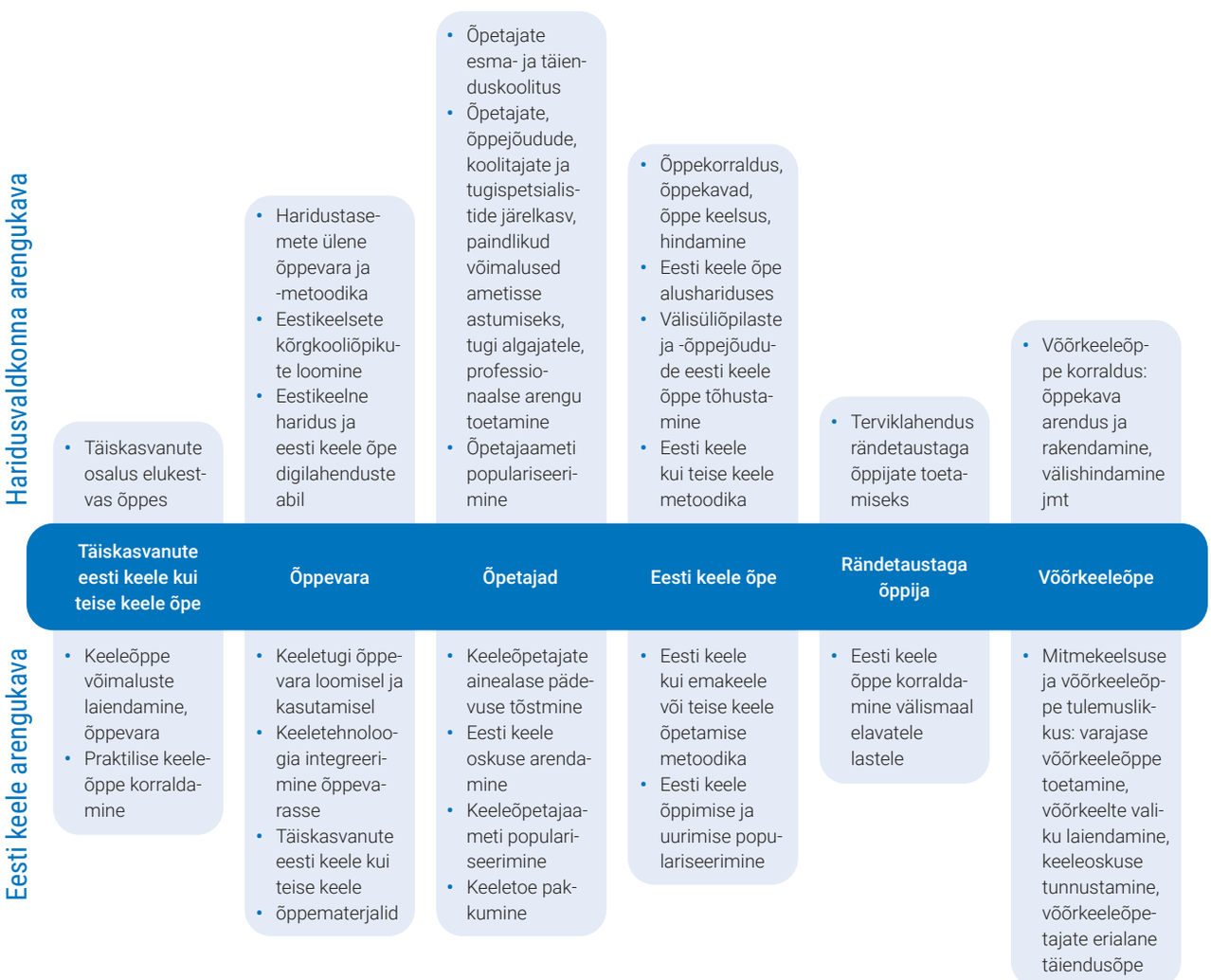
7 Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet. [link]
8 Säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. [link]
9 Euroopa Liidu Nõukogu soovitus võtmepädevuste kohta (2018). [link]
10 Euroopa Liidu Nõukogu soovitus tervikliku keeleõppekäsituse kohta (2019). [link]
11 Euroopa Liidu Nõukogu soovitused oskuste täiendamise meetmete kohta (2016). [link]
12 Euroopa Nõukogu soovitus elukestva õppe Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku kohta (2017). [link]
13 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsus oskuste ja kvalifikatsioonidega seotud paremate teenuste pakkumise ühise raamistiku (Europass) kohta (2018). [link]
14 Euroopa Komisjoni teatis „Euroopa uus oskuste tegevuskava" (2016). [link]

Riiklikud strateegilised lähtekohad

Pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“ on keskseim riiklik strateegiadokument, millest lähtub ka keele arengukava. „Eesti 2035“ määratleb Eesti olulisemad valdkondi siduvad arenguvajadused ning seab Eesti pikaajalised strateegilised sihid, mille järgi keele arengukava paneb paika Eesti keelepoliitikas vajalikud muutused ja suunad aastateks 2021–2035.

Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035. Keele arengukava on seotud haridusvaldkonna arengukava strateegiliste eesmärkidega, mis käsitlevad eestikeelset haridust, keeleõpet, kõrgharidus- ja teaduskeelt ning võõrkeeleõpet (vt joonis 1). Keeleteemadest käsitleb haridusvaldkonna arengukava eestikeelse ja eesti keele õppe arendamist ning võõrkeelte õpet koolis ning keele arengukava tegeleb Eesti keelepoliitikaga tervikuna (sh põhiseaduses ja keeleseaduses sätestatu). Arengukavadel on kokkupuutepunkte mitmes tegevussuunas, eelkõige haridusvaldkonna arengukava strateegilise eesmärgi 2 tegevussuunas, mille eesmärk on toetada ühise kultuuri- ja väärtusruumi kujunemist, tagada kvaliteetne eestikeelne ja eesti keele õpe ning soodustada võõrkeelte õppimist.

Joonis 1. Eesti keele arengukava ja haridusvaldkonna arengukava ühised teemad

Eesti teaduse, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2035. Keele arengukava ja teaduse arengukava seovad kõrgharidus- ja teaduskeele, sh eesti oskussõnavara arendamise ja kasutamise ning keeleteaduse küsimused. Mõlema arengukava kokkupuutepunktid on esiteks sihtides, mis sõnastavad eestikeelse kõrghariduse ja teaduskeele arendamise tähtsuse, ja teiseks sihtides, mis sõnastavad eesti keele ja kultuuri kõrgtasemel uurimise ning ajakohaste keeletehnoloogiliste lahenduste väljatöötamise.

Kultuuripoliitika põhialused aastani 2030 (koostamisel). Ühine teema on eestikeelse kultuuriruumi tugevdamine, sh eestikeelsete tekstide loomise ja kättesaadavusega seotud küsimused, mäluasutuste keelelised tegevused, elukestev õpe, piirkondlike (sh keeleliste) kultuuriliste eripäradega arvestamine ja dialoog teiste kultuuridega. Kultuuripoliitika prioriteedid on ka toimiv eestikeelne kultuurikommunikatsioon eri meediumide vahendusel ning rahvuskaaslastega keele- ja kultuurisidemete hoidmine.

Rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava aastani 2030 (koostamisel). Keele arengukava keeleõppe sihid toetavad lõimumispoliitikat. Kokkupuutepunktid ja ühisosa on lõimumis- ja kohanemispoliitika, kestliku rahvastiku ja üleilmse eestluse vallas.

Noortevaldkonna arengukava 2021–2035 on lähtealuseks väärtuspõhiste tegevuste kavandamisel. Noortevaldkond mõjutab ühiskondlikku heaolu oluliselt laiemalt, kaitstes ja edendades inimõigusi, sallivust ja solidaarsust. Austus emakeele, teiste keelte ja kultuuride vastu loob eeldused kultuurilise mitmekesisuse tunnustamiseks ja võrdseks kohtlemiseks, aidates ehitada osalusele ja koostööle tuginevat sidusat ja tervet ühiskonda.

Heaolu arengukava 2016–2023 eesmärkidest seostub keele arengukava peamiselt inimeste tööhõive toetamisega. Keelteoskus on üks teguritest, mis tagab eduka osalemise tööelus. Keeletaristu arendamine toetab keeleliste erivajadustega inimeste võimalusi iseseisvalt toime tulla, elada kogukonnas ja osaleda ühiskonnaelus.

Riigikaitse arengukava 2017–2026 eesmärkidest panustab keele arengukava eelkõige Eesti ühiskonna sidususe suurendamisse, mida toetab selgelt ka keele arengukava alaeesmärk: parandada eesti keele, eesti keele kui teise keele ja võõrkeelte õppimise võimalusi hariduses ja elukestvas õppes (sealhulgas e-õpe), parandada õpetamise kvaliteeti ning väärtustada terminitööd, selge keele põhimõtteid ja võõrkeelteoskust, laiendada eesti keele õppe võimalusi välismaal.

Välispoliitika arengukava aastani 2030 (koostamisel) sõnastab ühe eesmärgina eesti keele, rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade ning arengukava üks sihtgrupp on eestlaskond välismaal. Eesti keele arengukava üks tegevussuund on toetada eesti keele õpet välismaal. Mõlemad arengukavad käsitlevad ka võõrsil elavate eestlaste Eesti-sideme tugevdamist, sh võimalust saada eestikeelset haridust. Olulised seosed on ka keelteoskuse arendamine, hõimurahvaste keelte õpetamine ja uurimine, rahvusvaheline keeleteaduslik koostöö ning Eesti maine kujundamine.

Siseturvalisuse arengukava aastani 2030 ja keele arengukava ühine läbiv teema on inimeste heaolu ja turvalisus, mida keele arengukavas toetatakse ühise kultuuri-, väärtus- ja inforuumi ning kvaliteetse eestikeelse õppe kaudu. Siseturvalisuse tagamisel kasutatakse tarku ja innovaatilisi lahendusi, mille hulka kuulub ka uudsete keeletehnoloogliste vahendite kasutamine.

Digiriigi ja küberturvalisuse arengukava 2025 (koostamisel) eesmärkidest panustab keele arengukava eelkõige digiriigi arendamisse. Innovaatilised keeletehnoloogilised vahendid võimaldavad eestikeelsete digitaalsete lahenduste kasutuselevõttu digiriigi teenustes ja keeleõppes. s

Lisa 3. Mõõdikute metoodika ja allikad

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2035	Selgitus	Eeldus
ÜLDEESMÄRK: tagada eesti keele elujõud ja toimimine esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus ja võimalus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuriruumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.				
1. 16–65-aastaste Eesti elanike funktsionaalne lugemisoskus eesti keeles	täpsustatakse 2022/2023. aastal läbiviidava PIAAC uuringu tulemuste põhjal	täpsustatakse 2022/2023. aastal läbiviidava PIAAC uuringu tulemuste põhjal	Funktsionaalne lugemisoskus ehk oskus mõista, hinnata ja kasutada tekste loob eeldused edukaks toimimiseks ühiskonnas, eesmärkide saavutamiseks ning teadmiste ja võimete arendamiseks.[15] 2011/2012. aastal läbi viidud rahvusvahelises täiskasvanute oskuste uuringus PIAAC saavutas funktsionaalses lugemisoskuses vähemalt 3. taseme 57,5% 16–65-aastastest täiskasvanutest, kes lahendasid ülesandeid eesti keeles.	Eesti inimeste funktsionaalne lugemisoskus paraneb.
2. Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust	täpsustatakse 2021. aastal	täpsustatakse 2021. aastal	Kasutatakse riikliku pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035" mõõdikut. Mõõdik kajastab eesti keelt kasutavate/oskavate inimeste osakaalu kogu rahvastikust, sh nii eesti keelt emakeelena kõnelevad kui ka muu ema- või kodukeelega inimesed. Muu ema- või kodukeelega inimeste enesehinnangulise eesti keele oskuse kohta kogutakse infot Statistikaameti korraldatava Eesti tööjõu-uuringuga.	Paraneb eesti keele õppe kvaliteet ja tõhusus nii formaal- kui ka mitteformaalhariduses. Hea eesti keele oskus on muu ema- või kodukeelega inimestele oluline, et olla edukas õpingutes, tööturul ja ühiskonnas tervikuna. Uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal.
Strateegilised eesmärgid				
Strateegiline eesmärk 1. Eesti keele staatus on kindel ja maine on hea.				
1. Eesti keele maine ühiskonnas	täpsustatakse esimese uuringu tulemuste põhjal	täpsustatakse esimese uuringu tulemuste põhjal	Eesmärk on mõõta eesti keele mainet nii eesti emakeelega kui ka muu ema- või kodukeelega inimeste hulgas. Uuritakse inimeste keelehoiakuid, sh kuivõrd nad tunnetavad eesti keele kasutamise olulisust ja kuidas see avaldub see nende valikutes, milline on Eesti elanike enesehinnanguline eesti keele oskus ning kuivõrd väärtustatakse keele piirkondlikke erikujusid. Mõõdik kajastab eestikeelse kultuuri tarbimist ja väärtustamist ning eesti ja võõrkeelte kasutamise tasakaalu ja hoiakuid erinevates ühiskonnaelu valdkondades.	Eesti keele maine tõuseb nii eesti emakeelega kui ka muu ema- või kodukeelega elanike hulgas.

15 PIAAC uuring. [link]

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2035	Selgitus	Eeldus
Strateegiline eesmärk 2. Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult.				
1. Rahvusvahelise levikuga Eesti keeleteaduse publikatsioonide hulk ja viidatavus	täpsustatakse 2021. aastal.	täpsustatakse 2021. aastal.	Teaduspublikatsioonide kaudu väljendub teadlase, asutuse või teadussüsteemi tulemuslikkus ja tase ning Eesti teadusasutustega seotud publikatsioonide hulk näitab Eesti keeleteaduse kvaliteeti. Mõõdetakse rahvusvahelistes eelretsenseeritavates väljaannetes (välja arvatud teeside kogumikud) avaldatud publikatsioonide (ETISe klassifikatsiooni 1.1, 1.2, 3.1, 2.1, 3.3) hulka ja viidatavust. Mõõtmisel võetakse arvesse Eesti teadusasutustega (keeleteadusega ja keeletehnoloogiaga tegelevate struktuuriüksustega) seotud keeleteaduse publikatsioone ühiskonnateaduste ja kultuuri erialases klassifikatsioonis.	Eesti keele ja kultuuri alane teadus- ja arendustegevus jätkub. Uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttase 2021. aastal.
2. Mitmekeelsete terminibaaside hulk	70 terminibaasi (2020)	100 terminibaasi	Erialasõnavara pidev arendamine on oluline igal elualal, sest ühiskonna ja tehnoloogia muutudes on pidevalt vaja luua uusi termineid ja korrastada senist oskussõnavara. Ühtsete terminitöö põhimõtete järgi koostatud terminibaasid loovad võimaluse terminiinfot koondada ja kõigile keelekasutajatele kättesaadavaks teha. Mõõdetakse, kui paljude erialade oskussõnavara arendatakse keskselt koordineeritavas terminihalduskeskkonnas Ekilex.	Terminitöö Eestis jätkub ja igal aastal lisandub uusi terminibaase.
3. Eesti keele keeletehnoloogiline tugi	Rahvusvahelises võrdluses on puudu või arendamisel osa keeletehnoloogia olulisi komponente, näiteks eestikeelne grammatikakontroll, dialoogsüsteemide raamistik, automaatne semantiline analüüs. Oluliste põhikomponentide täpsus on võrreldes rahvusvahelise tasemega madalam..	Eesti keeletehnoloogia olulised põhikomponendid on loodud ja nende täpsus on võrreldav rahvusvahelise tasemega.	Keeletehnoloogiline tugi loob võimalused kasutada eesti keelt eri digikeskkondades ja elualadel. Selleks et integreerida eesti keel lõppkasutajatele suunatud rakendustesse, on oluline arendada keeletehnoloogia põhikomponente. Mõõdik näitab automaatse kõne- ja tekstianalüüsi olemasolu ja taset rahvusvahelises võrdluses.	Eesti keele automaatsete kõne- ja tekstianalüüsi baastehnoloogiate arendamine jätkub. Euroopa Liidu keeleressursside ja keeletehnoloogia võrgustikud viivad läbi Euroopa Liidu ametlike keelte jaoks loodud keeletehnoloogia olukorra seiret.[16]

16 ELRC ülevaade „Sustainable Language Data Sharing to Support Language Equality in Multilingual Europe" (2019). [link]

Mõõdik	Algtase	Sihttase 2035	Selgitus	Eeldus
Strateegiline eesmärk 3. Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.				
1. Eesti keele kui teise keele õppekorralduse keskkond täiskasvanud õppijale	Ühtne eesti keele kui teise keele õppe keskkond puudub.	Keskkond on loodud ja aktiivses kasutuses.	Eesti keele kui teise keele õpe koondatakse ühtsesse keskkonda, mis hõlmab riigi poolt täiskasvanud õppijale pakutavaid eesti keele kui teise keele õppe võimalusi, parandab ligipääsu keeleõppele, võimaldab tõsta teadlikkust keeleõppevõimalustest ja jälgida õppijate keeleõppe teekonda. Õppijal on selles keskkonnas võimalik sujuvalt liikuda eri keeleõppevõimaluste vahel.	Eesti keele kui teise keele õpet pakkuvad asutused liituvad ühtse süsteemiga ehk õppekorralduse keskkonnaga, mis on kasutajatele mugav ja seda kasutatakse aktiivselt.
2. Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus	täpsustatakse esimese uuringu tulemuste põhjal.	täpsustatakse esimese uuringu tulemuste põhjal.	Võõrkeeli õpitakse paljudes vormides (sh formaal- ja mitteformaalhariduses, elukestvalt, iseseivalt, keelekursustel, välismaal), võõrkeeleeksameid või -teste teeb aga vaid osa inimesi. Enesehinnangulise võõrkeeleoskuse kaardistamine annab ülevaate inimeste võõrkeelte oskusest laiemalt. Eesti keele maine mõõdiku tarvis välja töötatava uuringu raames uuritakse, milliseid võõrkeeli inimesed oskavad ja kui hea on nende võõrkeeleoskus.	Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus paraneb.

Lisa 4. Eesti keele arengukava 2021–2035 panus ÜRO säästva arengu eesmärkidesse

ÜRO Säästva arengu eesmärgid[17]		Eesti keele arengukava 2021-2035 panus
Eesmärk	**Alaeesmärk**	
4. eesmärk Tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused	**4.1** Tagada 2030. aastaks kõikidele tüdrukutele ja poistele täielikult tasuta, õiglane ja kvaliteetne alg- ja keskharidus, mis tagab asjakohased ja tõhusad õpitulemused. **4.2** Tagada, et 2030. aastaks on kõikidele tüdrukutele ja poistele kättesaadav kvaliteetne väikelaste arendamine, hoid ja koolieelne haridus, et nad oleksid valmis alustama alghariduse omandamist. **4.3** Tagada, et 2030. aastaks on kõikidele naistele ja meestele võrdselt kättesaadav taskukohane ja kvaliteetne tehniline, kutse- ja kolmanda astme haridus, kaasa arvatud kõrgharidus. **4.4** Suurendada 2030. aastaks oluliselt noorukite ja täiskasvanute arvu, kellel on tööhõives osalemiseks, inimväärse töö leidmiseks ja ettevõtlusega tegelemiseks vajalikud oskused, sealhulgas tehnilised ja kutseoskused. **4.6** Tagada, et 2030. aastaks on kõik noorukid ja oluline osa täiskasvanutest (nii meestest kui naistest) omandanud kirja- ja arvutusoskuse. **4.7** Tagada 2030. aastaks, et kõik õppurid omandavad teadmised ja oskused, mis on vajalikud säästva arengu toetamiseks, pakkudes muu hulgas teadmisi säästvast arengust ja säästvast eluviisist, inimõigustest, soolisest võrdõiguslikkusest, rahu ja vägivallatu kultuuri edendamisest, maailmakodanikuks olemisest ja kultuurilise mitmekesisuse hindamisest ning kultuuri osast säästva arengu saavutamisel. **4.c** Suurendada 2030. aastaks oluliselt kvalifitseeritud õpetajate arvu, korraldades muu hulgas rahvusvahelises koostöös õpetajakoolitusi arenguriikides, eelkõige vähim arenenud riikides ja väikestes arenevates saareriikides.	Eesti keele arengukava 2021–2035 annab panuse säästva arengu eesmärkide saavutamisse. Eesti keele kui riigikeele kvaliteetne õpe kõigil haridustasemetel toetab õpitulemuste saavutamist ja hariduse omandamist alghariduses kõrghariduseni. Kvaliteetne keeleõpe peab olema tagatud kõigile inimestele hoolimata nende soost, vanusest, päritolust, majanduslikust seisust jm. Piisav eesti keele kui riigikeele oskus suurendab inimeste võimalust osaleda tööhõives, leida inimväärset tööd ja tegeleda ettevõtlusega. Seda toetab ka võõrkeeleoskus. Eesti keele arengukava väärtustab kultuuri osa keeleõppes ja hindab Eesti ühiskonna keelelist rikkust, sh eesti keele piirkondlikke erikujusid ja eesti viipekeelt. Arengukava tegevustega arendatakse ka õpetajate kutseoskusi ja parandatakse õpetajate valmisolekut toetada õpilasi keeleoskuse-arendamisel.

17 Säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. [link]

ÜRO Säästva arengu eesmärgid[17]		Eesti keele arengukava 2021-2035 panus
Eesmärk	**Alaeesmärk**	
8. eesmärk Tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused	**8.5** Saavutada 2030. aastaks kõikide naiste ja tütarlaste, sealhulgas noorte ja puudega inimeste täielik ja viljakas tööhõive ning tagada neile inimväärne ja võrdne tasu võrdse töö eest. **8.6** Vähendada 2020. aastaks oluliselt nende noorte arvu, kes ei tööta ega omanda haridust või kutset. **8.9** Töötada välja ja rakendada 2030. aastaks säästva turismi edendamise tegevuspoliitikad, et luua töökohti ja propageerida kohalikku kultuuri ja tooteid.	Ebapiisav keeleoskus takistab hariduse omandamist ja tööhõives osalemist. Kõigi, sh noorte ja puudega inimeste eesti keele oskus suurendab nende võimalust osaleda tööhõives. Kohaliku kultuuri propageerimise juurde kuulub ka murdekeelte toetamine.
10. eesmärk Vähendada ebavõrdsust nii riikide sees kui ka nende vahel	**10.2** Suurendada 2030. aastaks kõikide inimeste mõjuvõimu, sõltumata nende vanusest, soost, puudest, rassist, rahvusest, päritolust, usutunnistusest ja majanduslikust või muust seisundist, ning toetada nende sotsiaalset, majanduslikku ja poliitilist kaasamist. **10.3** Tagada võrdsed võimalused ja vähendada sissetulekute ebavõrdsust, tühistades muu hulgas diskrimineerivad seadused, tegevuspoliitikad ja tavad ning toetades sobivaid õigusakte, tegevuspõhimõtteid ja meetmeid.	Ühiskonnaelus takistusteta osalemiseks on oluline vallata eesti keelt. Eesti keele oskus annab inimestele võimaluse sotsiaalsetel, majanduslikel ja muudel teemadel kaasa rääkida. Vanus, sugu, puue, päritolu vm ei ole takistuseks eesti keele omandamisel. Kõigi Eesti elanike hea eesti keele oskus vähendab ebavõrdsust ühiskonnas.
16. eesmärk Toetada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi, et saavutada säästev areng; tagada õiguskaitse kõikidele ning luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja kaasavad institutsioonid	**16.6** Luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja ausalt tegutsevad institutsioonid.	Keelevaldkonna järelevalvet tehakse tõhusalt, vastutustundlikult ja kaasavalt.

17 Säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. [link]